HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כיצד

כיצד העדים נעשין זוממין זו'. דגמרת מפרש מאי קאמר: **אם אין פלוני.** כהן: **שהוא בן גרושה.** בפניו נתגרשה אמו [1] קודם שנולד והרי הוא חלל ופסול: **אין חוששין.** אם הוזמו והן כהנים יעשה זה בן גרושה וחלוצה לקיים בו [2] כאשר זמם חלל קופץ את התרנגים ודגמרת מפרש טעמא: **שחייב גלות.** שהרג את הנפש בשוגג: **גמ' ר"ג** היה כילד אין העדים נעשין זוממין מיבעי ליה **ועוד** דקתני לקמן (דף ה.) אבל אמרו להם הרי אתם זוממין: **כילד אין העדים נעשין זוממין מיבעי ליה.** להם לא מקיימת להו לקמן כילד דין זוממין דקתני במתני' אבל אמרו להם המזימים הילך את מעידים עדות זו והלה אומר: **הפס קלי.** מסנהדרין סליק לתנן בשילהי חלו הן המנקין להוא סיומא דסנהדרין דיש זוממין שנפטרו במקלת מדין הזמה כדקתני כל הזוממין מקדימים לאותה מיתה כלומר אין להם לנפות מיתה אחרת חלה מסקיימין לאותה מיתה שנגמר דין דינו של נדון: **חוץ מזוממי בת כהן.** נשואה שנפטר"פ שנגמר דינה לסקילה על פיהם הם נחנק כדילפינן התם (דף 5.) היה בסקילה ואין בועלה בסקילה חלה בחנק כשאר חלה אים והזוממין מסקיימין למיתה שחייבו את הבועל בכתיב כשאר זמם לעשות לאחיו וחלה לאחותו (שם) וקאמר הכא עוד יש זוממין אחרים שאין מקיימין בהן דין הזמה כלל חלה מלקות ועלה מפרש כילד אותן העדים שאין מקיימין בהן דין הזמה נעשין זוממין מעידים אנו כו': **וחלה לזרעו.** ואם תעשהו חלל והוא כהן פסלת את זרעו לעולם: **נעשין לשאר זמם.** והוא זמם לפסול את הנדון ואת זרעו: **שמחלל אינו מחלל.** כהן הנושא את הגרושה שמחלל את זרעו אין הוא עצמו מתחלל מן ההכוזב: **הכא נחלל וחלה חילל.** על זומם שרצה לחלל וחלה אינו דין כו': **אם כן.** אם נחת לדרוש ר"ו זה בעדים זוממים בעלת תורת ומה לומר מזיד הייתי כדאמר גבי מכלת חלב בפ"ק דנבעא מליעא (דף ג.): וי"ל דמייתי כדאמרו בו רבנין לבדר שנאמרו הכרזל מקרו ומיכא למימר חלה נתכוין לחל קאמר מהא דתנן פרק חלו הן הגולין (לקמן דף ט.): דשוגג אינו גולה לאו כי האי גוונא דומיא דמזיד גולה ומאי אינו גולה כיון דרצו להרוג לגלות לדבר וי"ל דשאני שוגג דיש לומר טפי דשגגתה הכהו ועוד י"ל דמייתי שפיר דליכא רבנין לדבר והשתא ניחא משוגג ומ"מ מזיד גולה כגון דשתיק כשאמרו לו העדים בזדוני אי הוה אמר לא הרגתיו יכול לתרץ ולומר לא הרגתיו שוגג חלה מזיד כמו [3] בחלה אכלתי חלב שוגג חלה מזיד כיון דשתק כהוחלה דמיא: **כל מקדימין לאותה מיתה.** פי' הקונטרס שאין להם גם והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא וכתוספות [4] פירש שרוצה לומר מקדימין שלא יענו הדין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פירש ר"י מקדימין הכי פירושו ולאי מאה צריך להמיתן במיתה [5] שהמיתו אבל ולאי אם אינו יכול לפרש"י נמיתם בכל מיתה שנוטל כדתניא [6] הכה תכה (ב"מ דף לא:) וקשה דלמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) דרוצח וגונב הדם חוו ב' כתובין הבאין כאחד וכן קשה דבתוספתא (פי"ב דסנהדרין) תניא [7] אבל הזוממין שאין מאה יכול להמיתן במיתה הכתובה בהן מאה ממיתה בכל מיתה ודרים ליה מן קרא דוגעת הרע מקרבך ואמאי [8] הוי רוצח וגונב הדם ב' כתובין הבאין כאחד ותירץ ר"י יוסף דרוצח וגונב הדם הוו ב' כתובים הבאין כאחד לענין שלא נלמוד אחר מוממתין מהם להמיתה לף במיתה מד' מיתות ב"ד [9] אבל מד' מיתות ב"ד בועלה ושאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת. בועלה דדרסיגן היא ולא בועלה וזוממי בת כהן דכתיב לאחיו [10] דדרסיגן לאחיו ולא לאחותו ול"ת למה לי דרשא לאחיו ולא לאחותו תיפוק ליה מהיא דנפקא לן דדרסיגן (סנהדרין נח.) את מהיכא היא מחללת היא ולא בועלה היא ולא זוממין וי"ל הואיל וזוממין נהו לחייבה שריפה לגלוקומי מיעוטא דהיא חלה בועלה ולא ממעטינן זוממין [11] (חלה מן [12] לאחיו) אבל כיון דכתיב לאחיו דרסיגן נמי מהיא למעוטי זוממין אבל קשה כיון דכתיב לאחיו למאי מיעטיך למעוטי זוממין מהיא וי"ל דאי מלאחיו הוה אמינא דה"מ כשבועל היה נדון קרינן ביה לאחיו אבל אם לא היה נדון על פי עדותן כגון שהיה קטן בן ט' שנים ויום אחד או שלא הכירו הבועל לא קרינן ביה לאחיו דמ"מ [13] זוממין למעוטי זוממין בכל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק בהאי מילתא ושוב פשטה מפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו.) דקאמר מיתה אחת מעין שתי מיתות כגון בת כהן ובועלה או בת כהן וזוממי [14] זוממין והשתא למה ליה זוממי זוממין תיפוק ליה דליכא שתי מיתות בלא זוממי זוממין משום דבועל שהוא בחנק בחלה בחנק אמאי מינה דאיירי כגון דליכא דין מיתה בבועלה כגון שהוא קטן כדפירשתי ופ"ה קאמרי זוממי זוממין בחנק חלמא דהוה זוממין בחנק חע"פ דליכא דין מיתה בבועל: **ועוד מדקתני לקמן.** [15] פירש"י הקונטרס דמאי בעי כילד וכו' הא קתני ועוד כלומר ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואם תמצא מצרי שני לחיוב העד כרחך דין הזמה קאמר כדקתני ולקמן קאמינא קמייתא קאמר: **בעינן כאשר זמם וליכא.** קשיא היכא שמעידין שהוא מצרי שני לחיוב בעדות הלכה ג מיי' פ"ב מהל' עדות הלכה ז סמג עשין קי טוש"ע סי' לח: **ב ב** מיי' שם פי"ח הל' ג סמג שם: **ג ג** מיי' שם פ"ב הל' י סמג שם:

מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים כן'. תימה כיון דאם הזמו אינן נעשין בן גרושה וחלוצה ס"ל דמייתי שפיר דליכא רבנין לדבר והשתא ניחא משוגג ומ"מ מזיד גולה כגון דשתיק כשאמרו לו העדים בזדוני מי הוה אמר לא הרגתיו יכול לתרץ ולומר לא הרגתיו שוגג חלה מזיד כמו [3] בחלה אכלתי חלב שוגג חלה מזיד כיון דשתק כהוחלה דמיא: **כל מקדימין לאותה מיתה.** פי' הקונטרס שאין להם גם והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא וכתוספות [4] פירש שרוצה לומר מקדימין שלא יענו הדין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פירש ר"י מקדימין הכי פירושו ולאי מאה צריך להמיתן במיתה [5] שהמיתו אבל ולאי אם אינו יכול לפרש"י נמיתם בכל מיתה שנוטל כדתניא [6] הכה תכה (ב"מ דף לא:) וקשה דלמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) דרוצח וגונב הדם חוו ב' כתובין הבאין כאחד וכן קשה דבתוספתא (פי"ב דסנהדרין) תניא [7] אבל הזוממין שאין מאה יכול להמיתן במיתה הכתובה בהן מאה ממיתה בכל מיתה ודרים ליה מן קרא דוגעת הרע מקרבך ואמאי [8] הוי רוצח וגונב הדם ב' כתובין הבאין כאחד ותירץ ר"י יוסף דרוצח וגונב הדם הוו ב' כתובים הבאין כאחד לענין שלא נלמוד אחר מוממתין מהם להמיתה לף במיתה מד' מיתות ב"ד [9] אבל מד' מיתות ב"ד בועלה ושאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת. בועלה דדרסיגן היא ולא בועלה וזוממי בת כהן דכתיב לאחיו [10] דדרסיגן לאחיו ולא לאחותו ול"ת למה לי דרשא לאחיו ולא לאחותו תיפוק ליה מהיא דנפקא לן דדרסיגן (סנהדרין נח.) את מהיכא היא מחללת היא ולא בועלה היא ולא זוממין וי"ל הואיל וזוממין נהו לחייבה שריפה לגלוקומי מיעוטא דהיא חלה בועלה ולא ממעטינן זוממין [11] (חלה מן [12] לאחיו) אבל כיון דכתיב לאחיו דרסיגן נמי מהיא למעוטי זוממין אבל קשה כיון דכתיב לאחיו למאי מיעטיך למעוטי זוממין מהיא וי"ל דאי מלאחיו הוה אמינא דה"מ כשבועל היה נדון קרינן ביה לאחיו אבל אם לא היה נדון על פי עדותן כגון שהיה קטן בן ט' שנים ויום אחד או שלא הכירו הבועל לא קרינן ביה לאחיו דמ"מ [13] זוממין למעוטי זוממין בכל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק בהאי מילתא ושוב פשטה מפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו.) דקאמר מיתה אחת מעין שתי מיתות כגון בת כהן ובועלה או בת כהן וזוממי [14] זוממין והשתא למה ליה זוממי זוממין תיפוק ליה דליכא שתי מיתות בלא זוממי זוממין משום דבועל שהוא בחנק בחלה בחנק אמאי מינה דאיירי כגון דליכא דין מיתה בבועלה כגון שהוא קטן כדפירשתי ופ"ה קאמרי זוממי זוממין בחנק חלמא דהוה זוממין בחנק חע"פ דליכא דין מיתה בבועל: **ועוד מדקתני לקמן.** [15] פירש"י הקונטרס דמאי בעי כילד וכו' הא קתני ועוד כלומר ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואם תמצא מצרי שני לחיוב העד כרחך דין הזמה קאמר כדקתני ולקמן קאמינא קמייתא קאמר: **בעינן כאשר זמם וליכא.** קשיא היכא שמעידין שהוא מצרי שני לחיוב בעדות הלכה ג מיי' פ"ב מהל' עדות הלכה ז סמג עשין קי טוש"ע סי' לח: **ב ב** מיי' שם פי"ח הל' ג סמג שם: **ג ג** מיי' שם פ"ב הל' י סמג שם:

מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים כן'. תימה כיון דאם הזמו אינן נעשין בן גרושה וחלוצה ס"ל דמייתי שפיר דליכא רבנין לדבר והשתא ניחא משוגג ומ"מ מזיד גולה כגון דשתיק כשאמרו לו העדים בזדוני מי הוה אמר לא הרגתיו יכול לתרץ ולומר לא הרגתיו שוגג חלה מזיד כמו [3] בחלה אכלתי חלב שוגג חלה מזיד כיון דשתק כהוחלה דמיא: **כל מקדימין לאותה מיתה.** פי' הקונטרס שאין להם גם והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא וכתוספות [4] פירש שרוצה לומר מקדימין שלא יענו הדין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פירש ר"י מקדימין הכי פירושו ולאי מאה צריך להמיתן במיתה [5] שהמיתו אבל ולאי אם אינו יכול לפרש"י נמיתם בכל מיתה שנוטל כדתניא [6] הכה תכה (ב"מ דף לא:) וקשה דלמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) דרוצח וגונב הדם חוו ב' כתובין הבאין כאחד וכן קשה דבתוספתא (פי"ב דסנהדרין) תניא [7] אבל הזוממין שאין מאה יכול להמיתן במיתה הכתובה בהן מאה ממיתה בכל מיתה ודרים ליה מן קרא דוגעת הרע מקרבך ואמאי [8] הוי רוצח וגונב הדם ב' כתובין הבאין כאחד ותירץ ר"י יוסף דרוצח וגונב הדם הוו ב' כתובים הבאין כאחד לענין שלא נלמוד אחר מוממתין מהם להמיתה לף במיתה מד' מיתות ב"ד [9] אבל מד' מיתות ב"ד בועלה ושאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת. בועלה דדרסיגן היא ולא בועלה וזוממי בת כהן דכתיב לאחיו [10] דדרסיגן לאחיו ולא לאחותו ול"ת למה לי דרשא לאחיו ולא לאחותו תיפוק ליה מהיא דנפקא לן דדרסיגן (סנהדרין נח.) את מהיכא היא מחללת היא ולא בועלה היא ולא זוממין וי"ל הואיל וזוממין נהו לחייבה שריפה לגלוקומי מיעוטא דהיא חלה בועלה ולא ממעטינן זוממין [11] (חלה מן [12] לאחיו) אבל כיון דכתיב לאחיו דרסיגן נמי מהיא למעוטי זוממין אבל קשה כיון דכתיב לאחיו למאי מיעטיך למעוטי זוממין מהיא וי"ל דאי מלאחיו הוה אמינא דה"מ כשבועל היה נדון קרינן ביה לאחיו אבל אם לא היה נדון על פי עדותן כגון שהיה קטן בן ט' שנים ויום אחד או שלא הכירו הבועל לא קרינן ביה לאחיו דמ"מ [13] זוממין למעוטי זוממין בכל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק בהאי מילתא ושוב פשטה מפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו.) דקאמר מיתה אחת מעין שתי מיתות כגון בת כהן ובועלה או בת כהן וזוממי [14] זוממין והשתא למה ליה זוממי זוממין תיפוק ליה דליכא שתי מיתות בלא זוממי זוממין משום דבועל שהוא בחנק בחלה בחנק אמאי מינה דאיירי כגון דליכא דין מיתה בבועלה כגון שהוא קטן כדפירשתי ופ"ה קאמרי זוממי זוממין בחנק חלמא דהוה זוממין בחנק חע"פ דליכא דין מיתה בבועל: **ועוד מדקתני לקמן.** [15] פירש"י הקונטרס דמאי בעי כילד וכו' הא קתני ועוד כלומר ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואם תמצא מצרי שני לחיוב העד כרחך דין הזמה קאמר כדקתני ולקמן קאמינא קמייתא קאמר: **בעינן כאשר זמם וליכא.** קשיא היכא שמעידין שהוא מצרי שני לחיוב בעדות הלכה ג מיי' פ"ב מהל' עדות הלכה ז סמג עשין קי טוש"ע סי' לח: **ב ב** מיי' שם פי"ח הל' ג סמג שם: **ג ג** מיי' שם פ"ב הל' י סמג שם:

מוסף רש"י

כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה. שהיו ממיתין את הנידון, חוץ מזוממי בת כהן ובועלה. כלומר וכל הבועלים נידונין כמיתת הנשכבת תוך מבועל את כהן (סנהדרין צ.).

רבינו חננאל

כיצד העדים נעשין זוממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה כו'. ואקשינן [הא כיצד וכו'] היאך אתם מעידים ביום פלוני שהרג פלוני את פלוני במקום פלוני ואתם הייתם עמנו במקום פלוני הרי אלו זוממין. ופרקינן תנא התם קאי כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה עיקר אלא מלקות בעלמא כיצד מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה כו'. אין אומרים יעשה זה בן גרושה כו'. שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לזרעו ולפסוליה ליה לדידיה לחודיה. בעינן כאשר זמם ולפיכא. כלומר הוא לא בא אלא לפסול לו ולזרעו ואם באת לפסולו לו לבדו הנה לא נעשה כאשר זמם לעשות. בר פדא אמר ק"ו המחלל אינו מתחלל פי' כהן גדול ל) שבא על אלמנה וחיללה הוא אינו מתחלל העד שבא לחלל והעיד עליו שהוא בן גרושה ונתכוין לחללו ולא חיללו אינו דין שלא יתחלל. ומתקיף רבינא אי הכי בטלת תורת עדים זוממין דאיכא למימר לדבריך

ל) עי' כ"י וכיונו נקט לה נכ"ג דמייב לחלל בקרקע ופי' קידושין עז ב' סוטה כג ב':

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

ג) גירסת מהר"ם דקתני, ב) [לקמן ה.], ג) מהר"ם מ"ז, ד) סנהדרין פט. ע"ש, ה) [ל"מ בילקוט], ו) [עי' תוי"ט], ז) [דכיתים יט], ח) רש"ל להם סם, ט) רש"ל מ"ז, י) [כריתות יב.], כ) [לף מה. ע"ם], ל) רש"ל מות יומת כו'. [עיין רש"ל], מ) ל"ל כל חייבי מיתות שאי אתה יכול כו'. ועיין רש"ל, נ) נד' מיתות ב"ל פסיטא דנמיתם בכל מיני מיתות. מהר"ם, ס) רש"ל מ"ז, ע) רש"ל הוא כפירוש הקונט',

תורה אור השלם

1. וְעָשִׂיתָם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים יט יט

גליון הש"ס

תום' ד"ה מעידין כו' וי"ל כיון דלוקין. עי' שיטה מקובצת ב"ק דף עה ע"ב ד"ה עדות שאי אתה יכול להזימה: **באי"ד** וע"ל דנבי עדות דב"ג. קסה לי בזה מסוגיא דכמוהות דף לג ע"ג ד"ה עדים זוממין ממונא משלם מלקי לא לקי משום לעלו כני המקדים ניעכו. משמע דאי בני המקדים לקי ואפ"ה יוסי דמלקי לקי ואפ"ה אם יהיה הדין לממונא לא משלם משום בעלה כל העדות דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה דמזה אין דומה לב"ג דהא קרא להזמה קאי על הממון דהא משכחת בלא אחרו. וע"ש מדרכה אם ג"ל התראה אפשר לומר יוסי דמלקי לקי ואפ"ה אם יהיה ממון כלל לקי ולא יהיה ממון כלל אין הזמה ולא קאי עלה ועשיתם כאשר זמם. עכ"פ אם נ"ל התראה ש"מ משכחת ממון כאשר זמם בלא אחרו. ובאחרו אם לא ישלמו ממון יהיה בכלל עדות שאי אתה יכול להזימה: **ד"ה** בעינן כו' וי"ל דמ"מ אשתו נפשלת. לכאורה עדיין קשה לר"י בינמות דף סח דמלקי אני אומר פוסל את אחותו:

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה מעידין וכו' בן גרושה וחלוצה לכהי: (ב) **באי"ד** גרושה וחלוצה ולא: (ג) ד"ה כל כו' במיתה שרצו להמית אותו אבל אם ודאי שאינן יכולים להמיתן באותה מיתה אפ"ה נמיתם: (ד) **באי"ד** ומאי הא הוי: (ה) ד"ה זוממי כו' לאחיו ודרשינן לאחיו: (ו) **באי"ד** מן לאחיו אבל כיון דכתיב לאחיו וכו' אבל קשה כיון דכתיב לאחיו וכו' וי"ל דלמ' מלאחיו הוה: (ז) **באי"ד** ולא זוממיה למעוטי: (ח) **באי"ד** וזוממי זוממיה והשתא למה ליה זוממי זוממיה וכו' זוממי זוממיה בחנק: (ט) ד"ה ועוד וכו' קתני לה לקמן: